

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาการปั้นปูนสดสกุลช่างเพชรบุรีกับการประยุกต์ใช้ในการออกแบบตกแต่งผลิตภัณฑ์สาธารณะเพื่อสร้างอัตลักษณ์จังหวัดเพชรบุรี เน้นการศึกษาค้นคว้าภูมิปัญญา วัสดุ และเทคนิคในการสร้างสรรค์งานปั้นปูนสดสกุลช่างเพชรบุรี โดยมีการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งทางด้านวรรณกรรม บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่ในการสำรวจ และแบบสอบถาม ซึ่งสามารถสรุปเป็นผลการวิจัยได้ ดังนี้

สรุปผล

จากการศึกษาด้านวัสดุ พบว่า ปูนสด หรือปูนดำ ที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะปูนปั้นสกุลช่างเพชรบุรีนั้น มีความแข็งแรงทนทาน จึงเป็นวัสดุทางภูมิปัญญาชนิดหนึ่งที่มีความเหมาะสมสำหรับการนำมาใช้ในการออกแบบตกแต่งผลิตภัณฑ์สาธารณะ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ประเภทนี้มีความจำเป็นที่ต้องอาศัยวัสดุที่มีความแข็งแรงทนทานเพราะต้องสามารถรองรับสภาพอากาศ และการใช้งานได้ทุกรูปแบบ ซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวของปูนสด เนื่องจากเป็นปูนที่ผสมกับน้ำมาก่อน จึงมีการซึมซับน้ำ และมีช่องทางระบายและระเหยน้ำได้ดี ไม่มีผลต่อการยึดหรือหดตัวของเนื้อปูนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิบ่อยๆ โดยมีส่วนผสมประกอบด้วย

1. ปูนขาว ถือได้ว่าเป็นวัสดุหลัก มีหน้าที่ทำให้ก้อนปูนมีความแข็งแรงด้วยแรงยึดของแคลเซียม โครงสร้างจะแข็งแรงมากยิ่งขึ้นเมื่อเวลาผ่านไปนานเพราะอนุของแคลเซียมในตัวปูนขาวจะจับยึดกันเองอย่างทั่วถึงทำให้เกิดความแข็ง ดังนั้น จึงต้องมีปูนขาวเป็นหลักในการทำปูนดำจะขาดไม่ได้ ซึ่งจะต้องเลือกเอาปูนขาวบริสุทธิ์ที่ไม่ปนเปื้อน และมีความละเอียดผ่านตะแกรงตาถี่เป็นฝุ่นแป้ง

2. ทราย ทรายเป็นวัสดุที่มีหน้าที่ทำให้แน่นแข็งและทรงตัว ซึ่งมีเม็ดทรายที่แทรกอยู่ในปูนดำนั้นจะทำให้เกิดความแข็งแรงแน่นตัว อีกทั้งทำให้เกิดการทรงตัวได้ดีในขณะที่ปูนยังเปียกเพื่อใช้ปั้น และหลังจากปั้นเสร็จแข็งตัวแล้ว จะขาดทรายไม่ได้ ซึ่งทรายที่จะนำมาใช้ต้องเป็นทรายน้ำจืด มีความละเอียดผ่านตะแกรงตาถี่ๆ มาแล้ว และจะต้องสะอาดไม่ปนเปื้อนดินโคลน หรือละอองฝุ่น หรือเศษวัสดุอื่นใด และจะต้องไม่ใช่ทรายที่เกิดจากหินผุ

3. กระจาดขาง หรือขางข้าวแห้ง เป็นวัสดุที่จำเป็นอย่างหนึ่งในการนำมาเป็นส่วนผสมของปูนดำสกุลช่างเพชรบุรี มีหน้าที่เป็นเส้นใยเพื่อเหนี่ยวรั้งประสานภายในก้อนปูน จะช่วยยึดโยงกลุ่มปูนไว้ด้วยกัน แต่อายุไม่นานก็จะสลายไป จากนั้นปูนจะยึดกันเอง การเลือกเส้นใยใช้ในปูนดำจะมีความแตกต่างกันไปแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าเส้นใยเป็นส่วนผสมที่สำคัญอย่างหนึ่งของปูนดำ

4. น้ำตาลโตนด และกาบหนังสือ เป็นวัสดุที่มีบทบาทสำคัญในปูนดำ เนื่องจากมีหน้าที่เป็นตัวยึดระหว่างอนุเล็กๆ ให้เข้าเป็นเนื้อเดียวกัน แต่จะทำหน้าที่เป็นตัวยึดในระยะสั้นๆ พอนานไปก็จะสลายตัวปล่อยให้เป็นที่ของปูนยึดกันเองต่อไป กล่าวได้ว่า กาบหรือตัวยัดนั้นเป็นส่วนผสมที่สำคัญสิ่งหนึ่งในปูนดำ สำหรับช่างจะใช้อะไรเป็นตัวยึด สามารถจะเลือกใช้ได้ตามความสะดวกในการหาและการใช้งาน ซึ่งจะแตกต่างกันตามสถานะของท้องถิ่นนั้นๆ

จากการศึกษาด้านรูปแบบ พบว่า งานปูนปั้นเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งของศิลปะสกุลช่างเพชรบุรี ซึ่งมีการสืบทอดวิชาความรู้กันมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นงานศิลปะซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของช่างเมืองเพชรบุรีได้เป็นอย่างดี ทั้งในรูปแบบและฝีมือช่าง ความโดดเด่นในด้านรูปแบบของงานปูนปั้นสกุลช่างเมืองเพชรบุรี คือความเหมาะสม เหตุผลที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าช่างเมืองเพชรบุรีสร้างงานจากอารมณ์ และความรู้สึกของตนเอง ไม่ยึดกับแบบแผน และกฎเกณฑ์เช่นอยุธยา ดังนั้นงานปูนปั้นสกุลช่างเมืองเพชรบุรีจึงพลิกแพลงไปตามสติปัญญา และอารมณ์ความรู้สึกของช่างอย่างแท้จริง นอกจากนั้นช่างปูนปั้นได้นำรูปแบบของการแกะสลักไม้มาประยุกต์เป็นงานปูนปั้น โดยการปั้นลายยื่นออกมาจากผนังหน้าบัน และบางตอนก็มีการปั้นลายสอดสลัปล้นเกี่ยวกัน โดยใช้โครงลวดช่วยในการยึดเหนี่ยวส่วนรูปแบบในการปั้นลายนั้น โดยลวดลายจะมีลักษณะพลิกพลิ้ว ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะตัวของสกุลช่างเพชรบุรี

ปัจจุบันงานปูนปั้นตามรูปแบบของช่างเพชรบุรี นิยมนำวิธีการลงรักปิดทอง และกระจกสีมาประดับตกแต่ง ซึ่งช่างในสาขาประณีตศิลป์เรียกว่า งานปิดทองร่องกระจก เมื่อดูแล้วจะแพรวพราวมีลายเด่นเป็นสง่า วิธีการปิดทองร่องกระจกนั้น ช่างจะดำเนินการหลังจากงานปูนปั้นเสร็จสมบูรณ์แล้ว เพราะนอกจากเป็นส่วนช่วยเสริมให้งานปูนปั้นเด่นยิ่งขึ้นแล้วยังเป็นการปกป้องให้เนื้อปูนมีอายุยืนนานขึ้นอีกด้วย

เมื่อนำองค์ประกอบทุกด้านมารวมเข้ากัน จะเห็นได้ว่ามีลักษณะของความงามผ่านรูปทรงและลวดลาย ที่สามารถโน้มน้าวให้เกิดความเชื่อ ความรู้สึกเลื่อมใสศรัทธาเป็นสำคัญ นอกจากคุณค่าทางด้านความงามแล้ว ศิลปะปูนปั้นยังมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีซึ่งเป็นคุณค่าพิเศษ เพราะนอกจากวัตถุประสงค์เพื่อการตกแต่งแล้ว ยังแฝงไว้ด้วยคติ แนวคิด ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของตัวอาคารที่สร้างขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังแสดงเรื่องราวอันเป็นจริงตามจารีตประเพณี และระเบียบแบบแผนที่มีอยู่ในอดีต ด้วยเหตุนี้ศิลปะปูนปั้นปูนสดจึงเป็นของมีค่าสามารถแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นไทยและยังใช้ในการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

จากผลงานการออกแบบตกแต่งผลิตภัณฑ์สาธารณะเพื่อสร้างอัตลักษณ์จังหวัดเพชรบุรี มีรูปแบบ แนวคิด และภูมิปัญญาจากงานศิลปะการปั้นปูนสด ล้วนเป็นคุณลักษณะพิเศษที่มีคุณค่าสามารถนำมาเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นที่ต้องการของสังคมความเป็นมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคต ด้วยการหล่อหลอมรูปแบบที่มีคุณลักษณะเฉพาะตัว คุณสมบัติของวัสดุ และภูมิปัญญาในกระบวนการสร้างสรรค์งาน รวมถึงคติแนวคิดในงาน ปูนปั้นปูนดำ มาผนวกเข้ากับเทคโนโลยีกระบวนการผลิตสมัยใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์สาธารณะให้เป็นสภาพแวดล้อมในการสร้างเอกลักษณ์ของเมือง ผู้คนที่สัญจรสามารถรับรู้ เข้าใจรายละเอียดของพื้นที่อันเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยสร้างจินตภาพของเมืองให้จดจำได้ง่ายขึ้น และส่งผลกลายเป็นอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมในปัจจุบันได้อย่างลงตัว

ภาพที่ 5.1 เอกลักษณ์เฉพาะตัวของศิลปะปูนปั้นสกุลช่างเพชรบุรี

ภาพที่ 5.2 ผลิตภัณฑ์สาธารณะที่ออกแบบจากเอกลักษณ์เฉพาะตัวของศิลปะปูนปั้นสกุลช่างเพชรบุรี

อภิปรายผล

จากผลสรุปการออกแบบตกแต่งผลิตภัณฑ์สาธารณะเพื่อสร้างอัตลักษณ์จังหวัดเพชรบุรี ด้วย ภูมิปัญญา วัสดุ รูปแบบ และเทคนิคศิลปะการปั้นปูนสดสกุลช่างเพชรบุรี จะเห็นได้ว่ารูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ในงานปั้นปูนสดสกุลช่างเพชรบุรีที่สามารถช่วยสร้างอัตลักษณ์จังหวัดเพชรบุรีได้ ประกอบด้วย

1. ความเหมาะสม เป็นการพลิกแพลงไปตามสติปัญญา และอารมณ์ความรู้สึกของช่าง จนเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะของสกุลช่างเพชรบุรี
2. รูปแบบการปั้นลวดลายให้มีลักษณะพลิกพลิ้ว ปั้นลวดสลักพันเกี่ยวกัน โดยใช้โครงลวดช่วยในการยึดเหนี่ยว
3. รูปแบบตัวทึบลาย โดยช่างปูนปั้นได้นำรูปแบบของการแกะสลักไม้มาประยุกต์เป็นงานปูนปั้น โดยการปั้นลายยื่นออกมาจากผนังหน้าบัน
4. งานปิดทองร่องกระจก นอกจากเป็นส่วนช่วยเสริมให้งานปูนปั้นเด่นยิ่งขึ้นแล้วยังเป็นการปกป้องให้เนื้อปูนมีอายุยืนนานขึ้น เนื่องจากทอง และกระจกจะเป็นสิ่งที่เคลือบเนื้อปูนไว้ไม่ให้โดนแดด และฝน เมื่อระยะเวลาผ่านไปส่งผลให้เนื้อปูนกลายเป็นหิน และเมื่อทองหรือกระจกหลุดออกก็ยังคงความสมบูรณ์ของงานปูนปั้นไว้ ดังเช่น ศิลปะปูนปั้นวัดเขابันไดอิฐ จังหวัดเพชรบุรี
5. คุณสมบัติเฉพาะตัวของปูนสด เนื่องจากเป็นปูนที่ผสมกับน้ำมาก่อน จึงมีการซึมซับน้ำ และมีช่องทางระบายและระเหยน้ำได้ดี ไม่มีผลต่อการยึดหรือหลุดตัวของเนื้อปูนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิบ่อยๆ จึงเหมาะสมในการนำมาใช้ออกแบบผลิตภัณฑ์สาธารณะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้
  - 1.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภูมิปัญญาด้านวัสดุ รูปแบบและเทคนิคศิลปะการปั้นปูนสดสกุลช่างเพชรบุรี และนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบตกแต่งผลิตภัณฑ์สาธารณะเพื่อสร้างอัตลักษณ์จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ และเป็นตัวอย่างในการค้นคว้า และต่อยอดภูมิปัญญาเชิงช่างของไทยด้านอื่นๆ ต่อไป
    - 1.2 เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป
  - 2.1 ควรมีการศึกษากลุ่มสกุลช่างอื่นๆ เพื่อเป็นการเปรียบเทียบคุณสมบัติทางด้านวัสดุ และเทคนิคที่ให้ผลชัดเจนยิ่งขึ้น
  - 2.2 ควรมีการนำภูมิปัญญาด้านอื่นๆ มาร่วมด้วย อาจช่วยสร้างอัตลักษณ์ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น